

конституційно визначених засобів. Українська дійсність свідчить, що поширення державно-правових конфліктів представляє серйозну небезпеку й загрозу для суспільства, для державотворчих процесів і зовнішньополітичного іміджу країни.

Список використаних джерел:

1. Задорожня О.В. Державно-правовий конфлікт як складова сучасної правової дійсності / Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». Випуск 1, 2013 рік. – С. 21-24.
2. Барабаш Ю.Г. Державно-правові конфлікти: поняття, сутність, ключові ознаки. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://radnuk.info/statti/228-konst-pravo/15297-2011-01-22-23-55-23.html>
3. Словник термінів з правової конфліктології /За ред. М.І. Панова та Ю.П. Битяка. -Х.: Право, 2006. –208 с.
4. Конфликты в современной России (проблемы анализа и регулирования). -М.: Эдиториал УРСС, 2000. –344 с.
5. Тодика О.Ю. Народовладдя на трансформаційному етапі розвитку держави і суспільства. -Х.: Право, 2007. –480 с.
6. Глухова А.В. Политические конфликты: основания, типология, динамика (теоретико-методологический анализ). -М.: Эдиториал УРСС, 2000. –280 с.
7. Єзеров А. Конституційний конфлікт як феномен та процес в Україні. -Одеса: Юридична література, 2008. –240 с.

Завгородній Віталій Анатолійович,
доцент кафедри теорії та історії
держави і права факультету №2
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО РОЗГЛЯДУ СКАРГ НА ДІЇ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Існуючі нормативно-правові акти, що визначають можливості інститутів громадськості в правоохоронній сфері, серед яких Закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», Закон України «Про запобігання корупції», Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» тощо, не передбачають, які представники громадськості, в яких випадках та формах можуть залучатися до діяльності щодо спільного розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських, а також якими повноваженнями вони наділяються в таких випадках. Подібна ситуація прослідковується і щодо правового регулювання порядку залучення представників громадськості до перевірки інформації про належне виконання покладених на поліцейських обов'язків.

Згідно з Кодексом поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку від 17 грудня 1979 р., що прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН, від кожного органу, який забезпечує охорону порядку відповідно до основних передумов будь-якої професії необхідно вимагати здійснення самоконтролю в повній відповідності з принципами і нормами, викладеними в цьому документі, і що дії посадових осіб щодо підтримки правопорядку повинні піддаватися ретельній перевірці з боку громадськості, яка може здійснюватися або радою, міністерством, прокуратурою, судом, омбудсменом, комітетом громадян, або будь-яким поєднанням цих органів чи будь-яким іншим органом по нагляду [1].

Разом з цим, відповідно до положень Європейського Кодексу поліцейської етики (ухвалений Комітетом міністрів Ради Європи від 19 вересня 2001) дисциплінарні заходи щодо службовців поліції повинні бути предметом розгляду незалежним органом або судом, органи публічної влади повинні забезпечити ефективні та неупереджені процедури для скарг на дії поліції, механізми притягнення до відповідальності повинні бути засновані на спілкуванні та взаєморозумінні між суспільством і поліцією та повинні заохочуватися [2].

Виходячи з положень зазначених міжнародних актів та Закону України «Про Національну поліцію», а саме статті 51, повноваження щодо розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських можуть бути покладені на постійні поліцейські комісії, до складу яких входять як представники поліції так і громадськості, а саме: один представник, визначений Міністром внутрішніх справ України, не з числа поліцейських; один представник, визначений керівником поліції; один представник, визначений керівником

відповідного територіального органу (закладу, установи) поліції; два представники громадськості, обрані відповідною обласною радою, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Київською міською радою, Севастопольською міською радою з числа осіб, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет [3].

Разом з цим, на наш погляд, до складу цієї комісії також можуть бути включені безпосередньо депутати відповідної місцевої ради, члени правозахисних громадських організацій, адвокати, обрані радою адвокатів регіону, представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. З метою об'єктивності та неупередженості керівник підрозділу поліції не може бути обраний чи призначений до складу поліцейської комісії.

Постійні поліцейські комісії окрім забезпечення прозорого добору (конкурсу) та просування по службі можуть стати дисциплінарним органом щодо поліцейських та відповідно розглядати скарги на їх дії.

Відповідно до Висновку Комісара з прав людини «Про незалежний і ефективний розгляд скарг проти дій поліції» від 12 березня 2009 року незалежна і ефективна система скарг проти дій поліції має найважливіше значення для діяльності демократичної і підзвітної поліцейської служби. Незалежний і ефективний розгляд скарг підвищує довіру громадськості до поліції і виключає безкарність відносно зловживань або жорстокого поводження. Система розгляду скарг повинна забезпечувати адекватний і співмірний розгляд широкого кола заяв відносно дій поліції, з урахуванням серйозності тверджень заявників і наслідків для того співробітника поліції, відносно якого подана скарга. Ця система має бути ефективною і належним чином забезпечуватися ресурсами, а також сприяти у рамках поліцейської діяльності розвитку підходів, що спираються на турботу про людей [4].

Європейським Судом з прав людини також розроблено п'ять принципів проведення ефективного розслідування скарг відносно поліції, пов'язаних зі статтею 2 або 3 Європейської конвенції про захист прав людини: незалежність: між слідчим та службовцем, щодо якого подано скаргу, не повинен існувати інституційний або ієрархічний зв'язок, крім того мусить існувати незалежність на практиці; адекватність: у ході розслідування повинна існувати можливість зібрати докази для визначення того, чи були оскаржені дії поліції незаконними, а також для встановлення та покарання винуватих; своєчасність: розслідування має проводитись своєчасно та оперативно для того, щоб не постраждала довіра громадян до верховенства права; відкритість для громадськості: процедури та процеси прийняття рішення мають бути відкритими та прозорими для забезпечення відповідальності перед громадськістю; а також залучення потерпілого: для забезпечення законних інтересів скаржників вони мають долучатися до процесу реагування на скарги [5, с. 96-97].

Для того, щоб попередження жорстокого поводження і неправомірних дій з боку поліції було ефективним, усі скарги проти дій поліції, у тому числі і службові скарги, повинні розглядатися відповідним чином. Скарги і сам підхід до їх розгляду мають бути диференційованими з урахуванням серйозності заяви і потенційних наслідків для співробітника поліції, на якого надійшла скарга. Система скарг проти дій поліції повинна діяти як доповнення до кримінальних, громадських і приватних засобів правового захисту від неправомірних дій поліції, а не як альтернатива цим засобам.

Система скарг проти дій поліції повинна мати оперативні рамки для розгляду скарг проти дій поліції на усіх етапах її обробки: 1) відкритість і доступність цієї системи: сприяння інформуванню громадськості і полегшення умов подання скарги; 2) повідомлення, реєстрація і розгляд: те, яким чином скарги приймаються, реєструються і як визначається необхідна процедура для розгляду різних типів скарг; 3) процес примирення: стосується того, яким чином розглядаються скарги, відносно яких не проводиться розслідування; 4) процес розслідування: стосується того, яким чином розглядаються скарги, відносно яких проводиться розслідування; 5) ухвалення рішення: стосується результатів розгляду скарги на підставі розслідування; 6) процедура перегляду: стосується права заявника опротестовувати те, як розглядалася скарга, або сам результат її розгляду.

Після розгляду скарги може бути п'ять видів наслідків: а) ніяких інших дій; б) відносно співробітника поліції може бути відкрите кримінальне провадження; в) відносно співробітника поліції може бути проведено дисциплінарне розслідування; г) керівництво поліції може здійснити неформальні дії відносно співробітника; д) з урахуванням отриманих висновків можуть бути внесені зміни в роботу поліції [4].

Підводячи підсумок, слід зазначити, що система скарг проти дій поліції має бути зрозумілою, відкритою і доступною та позитивним чином враховувати і ґрунтуватися на розумінні питань гендерної приналежності, раси, етнічного походження, релігії, віри, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, інвалідності і віку. Ця система має бути ефективною і спиратися на достатні засоби, сприяти розвитку культури ввічливого ставлення до людей при здійсненні поліцейської діяльності. Відповідно порядок

діяльності постійних поліцейських комісій щодо розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських може бути врегульований підзаконним нормативно-правовим актом МВС або Кабінету Міністрів України.

Список використаних джерел:

1. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку від 17.12.1979: Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_282
2. Европейский кодекс полицейской этики (Рекомендация Rec.(2001)10 Принята Комитетом министров Совета Европы 19 сентября 2001 года) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://polis.osce.org/library/f/2687/1492/CoE>
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради, 2015. – № 40-41. – Ст.379.
4. Висновок Комісара Ради Європи з прав людини щодо незалежного й ефективного розгляду скарг на дії поліції, CommDH (2009), 12 березня 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1417857>.
5. Ерік Сванідзе Ефективне розслідування фактів жорстокого поводження: Керівні принципи застосування європейських стандартів. – К.: <<К.І.С.>>, 2009. – 144 с. С. 96-97

Завальний Андрій Миколайович,
завідувач кафедри теорії держави та
права НАВС, кандидат юридичних
наук, доцент

ПЛЮРАЛІЗМ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ДЕФІНІЦІЇ ЮРИДИЧНОГО ФАКТУ

Юридичні факти є традиційним об'єктом уваги дослідників, як мінімум, із часів відомого німецького правознавця і державного діяча Фрідріха Карла фон Савіньї. Разом з тим, останнім часом наукова увага до цього явища знизилася, хоча в умовах нових підходів до правового регулювання, ускладнення та урізноманітнення соціального життя, взаємопроникнення (інтеграції) його різних сфер, стирання меж між ними, формування нових сфер, зокрема, інформаційної сфери (віртуального простору) та інше потребує оновлення традиційних поглядів на юридичні факти.

Окрім того, розвиток наукового осмислення юридичних фактів не можливе без розробки відповідного понятійно-категоріального апарату. Інтеграція вітчизняної юридичної науки з зарубіжною наукою, як й інтеграція вітчизняного права у європейський та світовий правовий простір, потребує виходу за межі не тільки вітчизняної (чи пострадянської) доктрини юридичних фактів, а й враховувати досвід інших країн.

Середовищем, з якого походять юридичні факти, є саме життя. Юридичні факти – це не випадкові ізолювані явища, а результат життєдіяльності соціуму, який був закріплений правовою нормою. Також в подальшому необхідно врахувати, що життєдіяльність соціуму можна розглядати у двох аспектах: сутнісному і пізнавальному. У першому випадку мова йде про елемент об'єктивної соціальної дійсності, а в другому – про компонент емпіричного знання, що відбиває об'єктивні процеси і явища соціального життя.

Якщо ж вести мову про дефініцію юридичних фактів то її завдання полягає у тому, щоб розкрити зміст цього поняття шляхом вказівки на основні, найістотніші ознаки предмету, який досліджується, та властивості, які відрізняють його від інших соціальних явищ і виділяють з числа правових.

Дослідження дефініції юридичного факту характеризується багатоваріантністю підходів. Водночас дискусія з цієї проблеми перебуває на тій стадії, коли сторони, що сперечаються, висловили максимальну кількість аргументів, але не дійшли до загального рішення. Так, в науковій та навчальній юридичній літературі досі немає єдиного погляду з приводу поняття юридичного факту.

В сучасній доктрині юридичного факту загальнопоширеною думкою більшості науковців – серед яких і академік В.В. Копейчиков – є визначення юридичних фактів як конкретних життєвих обставин, з якими норми права пов'язують виникнення, зміну або припинення правових відносин [1, с. 193]. Таке визначення на сьогодні найпоширеніше і, безумовно, в основі своїй правильне. У будь-якому випадку в нього набагато більше прихильників, ніж противників. Але слід зазначити, що в українській юридичній літературі існують й інші точки зору. Професор П.М. Рабінович тлумачить юридичний факт як передбачену гіпотезою правової норми або ж зумовлену конкретно-історичними принципами об'єктивного юридичного права конкретну обставину, з настанням якої виникають, змінюються або припиняються правові відносини [2, с. 159]. Б.І. Сташків дійшов висновку, що юридичні факти – це конкретні обставини (факти, явища) реальної дійсності, які породжують передбачені нормами права правові наслідки [3, с.